

## CAPUT III.

DUO DUBIA DE LOCO ET TEMPORE, IN QIBUS LUX  
INCEPIT, EXPEDIUNTUR.

**1. Dubitatio prima ac circa illam.** *Prima opinio apud Bonaventuram.* — Prima dubitatio est, quanta mora inter primam rerum creationem et productionem lucis, prout facta narratur per illa verba, *fiat lux*, intercesserit. Quam dubitationem tractat Bonaventura in secunda quaestione, dist. 13, art. 1, quæst. 2, ad ult., et duas refert opiniones. Una est, creationem cœlorum productionem lucis ordine tantum naturæ, non vere duratione reali præcessisse; loquitur autem de productione lucis peculiari prout facta significatur per illa verba, *fiat lux*. Unde quia ipse existimat, illam lucem fuisse nubem lucidam, quæ in eodem instanti, in quo facta est, cepit illuminare. Consequenter ait, juxta hanc opinionem creationem orbis, et illius nubis, et illuminationem orbis simul tempore esse factas, ac subinde nullam moram realis durationis inter primam creationem, et opus primi diei intercessisse. Et hanc opinionem tribuit Hugoni de sancto Victore, et ipse Bonaventura problematice illam sustinet cum alia statim referenda. Fundamentum hujus sententiae esse potest, quia mundus in primo die fuit conditus, in quo etiam facta est lux, ut Ecclesia in quadam hymno Dominicæ diei in matutino canit, et ex Scriptura sumitur, quatenus dicit mundum sex diebus factum, Exod. 20 et 31. Ergo creatio mundi in aliquo illorum dierum est facta, et non nisi in primo, in quo etiam facta est lux: ergo in eodem die fuit utraque facta: ergo non oportet distantiam temporis inter illas actiones cogitare.

**2. Rejicitur tamen dicta opinio.** — Sed hæc opinio sustineri non potest, nisi accedendo ex parte sententiam Augustini, nimirum, quod tenebræ, de quibus dicitur, quod erant super faciem abyssi, nunquam in re ipsa fuerint, sed tantum cognitione nostra (ut ita dicam) quia essent, si corpus illuminans non adisset. Quod nobis placere nullo modo potest rationes supra tactas, ob quas omnino verum censeo, quod supra dixi, tenebras realiter præcessisse saltem in hoc hemisphærio, prius quam a sole illuminaretur. Quam sententiam docet D. Thomas, 1 p., quæst. 66, art. 1, et in 2, distinct. 13, quæst. 1, art. 4, ubi dicit esse magis consenteam Scripturæ, eamque tribuit Basilio, et

Chrysostomo, estque omnium Græcorum, et Ambrosii, l. 1 Exaemeron, cap. 8, et Hieronymi, Epist. 83, ad Oceanum, et Hugonis de sancto Victore, lib. 1, de Sacr., p. 1, c. 6 et 9; Bonaventura vero non designat locum Hugonis, ubi contrarium dixerit. Ex hac autem resolutione manifeste sequitur aliquem ordinem realis durationis inter creationem et productionem lucis intercessisse, ratione cuius prius duratione fuerunt tenebræ, quam lucis productio. Quanta vero fuerit illa duratio, expli- candum superest.

**3. Secunda opinio apud eumdem Bonaventuram quam tribuit Beda.** — Est ergo secunda sententia, quam Bonaventura refert, et attribuit Bedæ, ac problematice cum precedentem illam approbat, lucem factam esse primo die post sex horarum moram. Quamvis enim illam moram tunc motus Solis non mensuraret, quia motus cœli nondum erat, tanta vero fuit, ut si motus diurnus Solis jam esset, sex horas in illa consumeret; sicut quando sol quievit Josue 10, quies illa non potuit actu mensurari per motum Solis, et nihilominus certam durationem habuit, aptam mensurari motu Solis, quæ tunc potuit per alium proportionatum motum mensurari: illam ergo moram tenebrarum ante productionem lucis sex horarum fuisse ista opinio affirmat. Fundamentum ejus est, quia illa prima dies non habuit mane, sed a vespera incepit, ut patet ex illis verbis, *factum est respere, et mane dies unus*. Ergo lux illius diei incepit a meridie in hoc hemisphærio, in quo facta est. Ergo per sex tantum horas duravit, quia verisimile est diem illum æquinoctiale fuisse, in quo sol a meridie usque ad occasum sex horas consumit; ergo necessarium fuit, ut totidem horis tenebræ ante creationem lucis durassent, ut primus ille dies cum sequenti nocte finiri posset in puncto orientali, ut inde secundus dies incipere, et per integrum conversionem Solis in eodem puncto perfici posset, et ita consequenter omnes dies posteriores fierent. Quod si objicias, quia hinc sequitur primum diem non fuisse integrum, cum sex horæ partis matutinæ illi defuerint. Respondent illas sex horas tenebrarum in hoc primo die computari, et ita a primo instanti creationis usque ad finem primi diei plenum numerum viginti quatuor horarum inveniri.

**4. Impugnatur tamen primo hæc secunda opinio.** — Hæc tamen opinio falso nititur fundamento dum asserit, diem illum primum non habuisse mane, nam eisdem verbis, in quibus illud fundamentum nititur, simul dicitur, ha-

## CAP. III. DUO DUBIA DE LOCO ET TEMPORE, IN QIBUS PRIMA LUX, ETC.

107

buisse vesperam et mane: ergo non possumus propter ordinem verborum id negare, quod in eisdem verbis expressum est. Nam quod vespera, quæ posterior est, prius nominetur, non potest obstare quominus verum sit fuisse in eodem die cum mane conjunctam, cum Moyses dicat: *Factum est respere, et mane dies unus*. Nec quia prius nominavit vesperam, ideo prius in re facta est vespera, quia neque id Moyses in illis verbis affirmavit, nec ex illis colligi potest, quia sæpe contigit, ordine retrogrado partes rei a posterioribus incipiendi numerari. Et efficax argumentum est, quod etiam de die secundo, et sequentibus eodem modo dicitur, *Factum est respere, et mane dies unus*, et non propterea dicendum est cæteros dies caruisse mane. Unde sumitur secundum argumentum contra hanc sententiam, quia dies primus similis fuit sequentibus: ergo incepit mane, et in fine noctis consummatus est, sicut cæteri. Consequentia est clara, et antecedens probatur, tum quia eisdem verbis de illo sicut de aliis concluditur, *Factum est respere, et mane dies unus*: tum etiam, quia facta luce dicitur, *et divisit lucem a tenebris*, appellavitque lucem diem, et tenebras noctem, ubi diei nomine integrum diem artificiale intelligit, ut ex Augustino supra notavimus, et ex distinctione inter ipsum, et integrum noctem, satis colliguntur: ergo sicut prima nox fuit integra duodecim horarum, ita prima lux integrum artificiale diem totidem horarum conficit.

**5. Tertio displicet nobis hæc sententia,** quia supponit lucem factam primo die post instans creationis fuisse solem, ipsumque in meridie cœpisse illuminare hoc hemisphærium, ac proinde motum primi mobilis sex horis post creationem mundi incepisse. Nam supra ostensum est orbem Solis simul cum aliis cœlis in principio creatum esse, et consequenter cum illo fuisse creatum solem, ne miracula, vel nimis extraordinaria opera in illo principio facta esse dicamus: ergo non potuit sol sex horis post creationem cœli et terræ fieri. Et sane, si Solis productio posterior tempore creatione cœli, et terræ fuisse credatur, melius quarto die, quam primo factus esse existimabitur; quia Scripturæ verba hoc magis significant, si juxta verborum corticem explicantur. Quod vero motus primi mobilis non tam tarde incepit, et quod sol non inchoaverit hujus hemisphærii illuminationem a meridie, statim ostendemus. Denique quamvis Beda in Exaemeron explicans lucem factam hoc die, dicat, *incepsisse in superioribus ejus*

**7. Judicium de proxima tertia opinione.** — Proxima argumentationis consequentia [quæ ipsa est proposita resolutio] suadetur primo. — **Secundo.** — Hæc sententia vel supponit lucem primo die creatam fuisse corpus aliquod lucidum ad illuminandum mundum denuo tunc

productum, et illo fundamento posito magnam habet verisimilitudinem: vel illo fundamento sublato, prout a nobis improbatum est, nulla sufficiente ratione suaderi potest. Unde simpli- citer verisimilius videtur lucem factam ex vi illius imperii, *fiat lux*, immediate post pri- mum instans creationis mundi factam esse, seu intrinsece fieri incepisse. Probatur, quia verisimilius est motum primi mobilis factum esse intrinsece immediate post primum instans creationis, seu, quod perinde est, cœpisse ex- trinsece in ipso instanti creatoris: ergo in eodem instanti coepit hic mundus quoad hoc hemisphærium illuminari a sole. Antecedens sumitur ex D. Thoma, 4 p., q. 46, a. 3 et 68, a. 4, ad 3, quatenus ibi ait tempus esse con- creatum cum celo et terra, et tempus illud fuisse in motu coeli, si supponatur primum mobile in principio creatum, ut nos supponimus, et tanquam probabilius defendimus in superiori libro, c. 9. Consequentia vero probatur, quia lumen post creationem factum, non fuit, nisi hujus hemisphærii illuminatio, quæ per motum Solis fieri incepit. Potuit autem sol in tali dispositione situs creari, ut im- mediate post motus ejus fieret, et ipse inciperet supra nostrum horizontem ascendere, et totam hanc superiorem partem illuminare: ergo ita factum esse credendum est. Probatur hæc ultima consequentia (cetera enim plana sunt). Primo, quia hoc modo melius, et magis proprie salvatur, mundum fuisse creatum in principio temporis, ut habeat communis doc- trina, quæ de hoc tempore, quod est communi- nis, et publica mensura, melius intelligitur. Secundo, quia etiam hoc modo facilius, et melius salvatur commune axioma theologorum, quod tempus fuerit concreatum cum Angelis, celo, et terra, ut in dicto capite nono explicatum est.

8. *Quarta suasio bipartita.* — *Ejus prior pars ostenditur.* — Tertio, quia etiam hoc modo melius intelliguntur loca Scripturæ, in quibus creatio mundi cum ejus ornatu dicitur sex diebus facta et consummata. Nam si prima dies solaris et naturalis incepit intrinsece in ipso instanti creationis, merito illud instans computatur tanquam initium primi diei, ac proinde duratio primi diei aequalis est ceteris diebus, quia indivisible instans non auget quantitatem ejus, atque ita illi dies sunt præ- cise sex sine ulla additione. At vero si inter initium creationis et lucis temporalis duratio intercessit, plus temporis quam sex dierum in toto illo opere consummatum est, et creatio

non potest propriè dici facta in initio primi diei. Responderi solet moram illam, qua primum diem antecessit, brevem fuisse, et ideo totam reputari principium primi diei, et numerum dierum non augere. Sed imprimis gratis dicitur fuisse brevem, cum sciri non possit, quanta fuerit, si aliqua fuit, ut etiam auctores alterius sententiae fatentur, et bene probatum est. Ac deinde, licet illa mora brevis fuisse, nihilominus negari non potest, quin absque illa locutiones dictæ, in majori rigore, et propri- tate sustineantur. Accedit quarto, quod nulla est necessitas moram illam excogitandi, quia neque ex Scriptura, neque ex ratione colligi potest. Prior pars probatur, quia, ut verba illa *tenebræ erant super faciem alyssi*, in omni rigore vera sint, satis est, quod in aliqua reali duratione saltem momentanea præcesserint Solis illuminationem, sicut e contrario in spiritualibus Angelis vere dici potest, lumen ali- quod spirituale in eis ante tenebras præcessisse quamvis lumen illud per se solum instans du- raverit, quod verum erit, etiamsi tale instans per coexistentiam ad nostrum tempus indivi- sibile cogitetur. Et eadem ratione hoc satis est, ut creatio realiter dicatur antecessisse effectio- nem lucis, quia instans temporis reale est, et in eo realiter existit aliquid, et est prius illo opere, quod in eodem instanti intrinsece fac- tum non est. In Scriptura autem nihil aliud invenitur, ex quo illa divisibilis mora colligi possit.

9. *Ostenditur posterior.* — Altera vero pars probatur, quia illa sententia solum fundatur in ratione supra facta, quod inter duo instantia intercedit tempus, quam nos ita retorquemus, quia inter instans et tempus nulla mora ex necessitate intercedit, sed lux facta primo die non incepit in instanti per primum sui esse, sed incepit in tempore immediate post ultimum non esse; ergo nulla mora necessario inter- cessit inter creationem, et lucis productionem. Unde opposita sententia supponit, lucem factam primo die fuisse novum corpus lucidum et illuminans, quod secundum ordinarium cursum naturæ in instanti fieri oportebat, et ideo probabiliter colligit intercessisse moram: illo autem fundamento a nobis ablato cessat vis illationis. Lumen autem in aere productum, licet ex se natum sit, fieri in instanti, et ita fiat, quando luminosum in instanti applicatur: nihilominus quando applicatur per motum, et ad inceptionem motus incepit illuminatio: tunc etiam ipsum lumen incepit per ultimum non esse, et consequenter non incepit simul in

determinata parte aeris, vel in determinata luminis intentione, sed quacumque designata prius incepit in minori, ut est vulgare in phi- losophia. Ita ergo factum credimus in prima illuminatione Solis supra hoc hemisphærium, nam potuit facile sol in tali dispositione in nos- tro hemisphærio creari, ut in primo instanti sue creationis illuminatio ejus supra nostrum hemisphærium non ascenderet, sed ad lineam nostri horizontis pertingeret, et ibi termina- retur intrinsece, et ultra non procederet. Ita ergo creatus est, ut statim dicam, et ita imme- diate post per motum successive cœpit hoc hemisphærium illuminari; et ideo non fuit necessarium ut aliqua temporalis mora inter- cederet. Et hoc ipsum servata proportione dicere tenentur auctores contrariae sententiae de nube, seu corpore lucido a solo distincto, quod in hoc die, et in alio instanti post creationem coeli et terræ productum esse existimant, nam inter productionem illius et illuminationem successivam hujus hemisphærii non ponunt aliquam moram, quia immediate postquam factum est, cœpit moveri, ad illuminandum hoc hemisphærium, ut ex sequenti puncto pat- tebit. Quod ergo ipsi dicunt de hoc corpore lucido, nos de sole affirmamus, quia ab illo, primam hujus orbis illuminationem processisse credimus, et illius productionem non ad ef- fectionem lucis, sed ad creationem coeli per- tinuisse existimamus.

10. *Dubitatio secunda principalis.* — Atque ex his fere expeditum est aliud dubium, quod hic tractari solet de loco seu situ orbis, in quo sol, vel corpus illud, quod primo illuminavit hoc nostrum hemisphærium, respectu illius creatum est: et consequenter quale fuerit lu- men primo productum in hoc hemisphærio, et cum qua proportione per totum illud fuerit diffusum, nam hoc posterius cum illo priori conjunctum est. In quo puncto tot possunt opiniones, seu modi dicendi excogitari, quot situs Solis respectu hujus hemisphærii possunt apprehendi, ut sunt, Oriens, Meridies, Occi- dens, et alii inter hos mediis, qui in infinitum multiplicari possunt. Nihilominus tamen de duobus tantum sunt probabiles opiniones, quia de ceteris nulla inventa est ratio probabilis, ad credendum in aliquo illorum situm fac- tum esse solem, seu illuminantem lucem, quæcumque illa fuerit, incepisse.

11. *Prima opinio apud Bonaventuram.* — *Principium illius fundamentum et congruentia.* — Prima opinio est, lucem illam seu nubem creatam fuisse in meridie. Ac proinde statim

perfecte illuminasse totum hoc hemisphærium uniformiter, difformiter omnes ejus partes il- luminans cum ea proportione, qua id nunc facit meridiano tempore. Hanc refert, et probabilem putat Bonaventura supra, et tribuit illam Bedæ, qui certe in Exaemer. illam non docet, si attente legatur, solet etiam tribui Augustino 4, Gen. ad lit., et Chrysostomus, hom. 2 et 3, in Gen. Sed neque apud illos eam invenio. Illam tamen supponit Ægidius, in suo Exaem., p. 1, c. 16. Fundamentum præci- puum hujus sententiae est supra tactum, quod prima dies incepit a vespera. Congruentia vero est, quia opera Dei sunt perfecta, et ideo con- veniens fuit primum diem incipere a perfecta luce, quæ est meridiana. Unde cum fuerit etiam congruum, hanc perfectionem observasse Deum respectu hujus hemisphærii, in quo paradisus terrenalis futurus erat, verisimile etiam est, in hoc hemisphærio solem et diem a meridie cœpisse. Hæc vero sententia a nobis defendi non potest. Primo quia credimus corpus illud luminosum, quod primum diem effecit, non fuisse aliud a sole, et solem fuisse creatum cum sua luce in primo instanti, in quo tenebræ erant in hoc hemisphærio: ergo non potuit incipere esse in meridiano puncto supra hoc hemisphærium. Secundo, quia diximus pri- mum diem incepisse immediate post instans creationis in suo intrinseco esse, seu extrinsece in ipsomet instanti creationis ac proinde fuisse integrum diem naturalem ab ortu Solis usque ad initium alterius diei completum: ergo non potuit sol, vel aliud corpus loco ejus, lucere incepere ab instanti meridiano: ergo neque illo situ creatus est.

12. *Secunda opinio et verior.* — *Ad funda- mentum primæ opinionis in numero præcedenti.* — *Ad congruentiam ibidem.* — Est ergo secunda opinio, que affirmat creatum fuisse solem, in parte orientali hujus hemisphærii, ut inde il- lud illuminare incepere. Quæ sententia solet tribui Augustino, qui eam insinuat primo Ge- nesis ad litteram, capite quarto et sexto, quamvis expresse non loquatur; magis eam signifi- cant Beda in Exaemer., et Hugo de sancto Victore, libro primo, de Sacrament., parte 1, cap. 6, 9 et 29, et sequitur Pererius, in Gen., et novissime Augustinus Tornielus, in Annalib. sacris, tom. 1, in expositione primi diei, numero quinto et sexto. Et mihi etiam placet hæc sententia, quæ intelligenda est modo in præde- cendi puncto explicato. Et ita ex dictis satis probata est. Neque obstat fundamentum alte- rius sententiae, quia jam supra dictum est,

non esse necessarium, ut primus dies a vespera incepit, quia prius nominata est, in illis verbis, *Factum est respere, et mane dies unus*, quia eodem modo cæteri dies referuntur. Unde recte dixit Basilius, homilia secunda, in Exameron, nominatam esse prius vesperam, quia est finis diei, utique artificialis, et postea mane, quia est finis noctis, ut hinc constaret, in illo primo die naturali artificiale diem integrum præcessisse, et noctem etiam integrum subsecutam fuisse. In quo Basilius multum nostræ sententiae favet. Ad congruentiam vero dicimus meliorem ordinem fuisse, ut primus dies ab initio diei inciperet respectu istius hemisphaerii, in quo et conditus paradisus, et primus homo creatus est: et hoc magis pertinet ad perfectionem operum Dei. Nam sol in quocumque situ fuerit creatus, perfectus factus est. Et primus etiam dies qui fuit veluti proprium opus ejusdem diei, ut supra dixit Ambrosius, perfectus fuit simul cum divisione diei a nocte, in qua hujus diei opus terminatum est. Et ita obiter constat, quomodo hujus diei opus per totum spatium unius diei paulatim fuerit factum, quia per unam integrum conversionem solis consummatum est.

## CAPUT IV.

## QUE FUERIT AQUARUM DIVISIO SECUNDO DIE FACTA.

1. *Ordo explicandi opus secundi diei.*—Opus secundæ diei his verbis Genesis primo refertur. Dixit quoque Deus, *Fiat firmamentum in medio aquarum, et diridat aquas ab aquis.* Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant super firmamentum, et factum est ita, vocavitque Deus firmamentum cælum. In quibus verbis duo opera insinuantur, unum est effectio firmamenti et aquarum divisio, quæ ita sunt connexa inter se, ut vix possit unum sine alio explicari. Nihilominus tamen ad majorem claritatem de illis sigillatim dicemus, ea, quantum fieri poterit, distinguendo. Et quamvis effectio firmamenti prius referatur, nihilominus prius de aquarum divisione dicemus, quia finis fuisse videtur, propter quem firmamentum constitutum est. Cirea divisionem autem aquarum duo explicanda occurunt. Unum est, quales fuerint illæ aquæ, aliud est, qualis divisio inter eas facta fuerit. In priori puncto, quoniam ex illis aquis, quædam dicuntur mansisse sub firmamento, et aliae supra firmamentum, de prioribus, certum est apud omnes fuisse aquas elementares, seu ipsum aquæ elemen-

tum, quod tunc totam terram tegebat, ut nos credimus; de aquis autem, quæ supra firmamentum posite sunt, aut permanserunt, magna est difficultas quia illud firmamentum vocatum est cælum: supra cælum autem non appetat, quæ aquæ mansisse potuerint, et usque hodie in loco illo durare.

2. *Prima opinio de aquis quæ sunt supra fundatum.*—Propter hanc ergo difficultatem prima opinio de illis aquis fuit, non esse corporales, sed spirituales, id est, Angelos ipsos cœlestes, qui per metaphoram quamdam aquæ cœlorum vocantur, vel quia ornant et quasi foecundant cœlos, sicut aquæ terram, vel quia super cœlos discurrunt, sicut aquæ super terram. Hanc sententiam indicare videtur Philo, libro de Mundi opificio, in principio: nam prius aquam vocat incorpoream essentiam, et postea in opere secundi diei non declarat alias aquas super firmamentum relictas. Clarius hoc sensit Augustinus, libro 13 Confess., cap. 13 et 32, et lib. 4, de Gen., cont. Manich., c. 41, ubi aquas supra cœlum vocat *invisibles*, quæ a paucis intelliguntur non locorum sedibus, sed dignitate naturæ superare cœlum. Idem insinuat Hieronymus (si ejus est expositiō), in id Psalm. 76: *Iluxerunt coruscationes tuae orbi terræ, et id, Viderunt te aquæ Deus.* Et adducit illud Apoc. 17: *Aquæ multæ, populi multi,* et illud Psal. 148: *Et aquæ omnes quæ super cœlos sunt laudent nomen Domini: mentes (inquit) et animæ puræ.* Et expressius in id Psal. 103: *Qui regis aquis superiora ejus. Superiora (inquit) celi juxta Genesem ab aquis teguntur, quia aquas super firmamentum positas multitudinem Angelorum intelligimus, juxta illud: Aquæ quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.* Præcipuus vero auctor hujus sententiae censetur Origenes qui aquas supra cœlum sanctos Angelos, infra cœlum vero malos Angelos interpretatur. Ita de illo refert Epiphanius, in epist. ad Joan. Episcop. Hierosol., quæ inter Epist. Hieronymi est 62, et satis insinuat ab eodem Origene, hom. 4, in Gen., prope initium.

3. *Improbatur prædicta opinio.*—Verumtamen hæc sententia nullo modo sustineri potest, sed ut certum statuendum est aquas illas, quæ supra firmamentum mansisse dicuntur, materiales et corporales esse. Ita docet, improbata priori sententia, et tacito nomine auctoris ejus, Basilius, hom. 3, Exaemer., et Ambrosius idem supponit, fere toto lib. 2, Exaemer., et probat Rupertus, l. 1, Gen., c. 23, et Hugo de sancto Victore, lib. 1, de Sacram., p. 1, cap. 17, us-

## CAP. IV. QUE FUERIT AQUARUM DIVISIO SECUNDO DIE FACTA.

que ad 23, et consentiunt theologi et Doctores in sequentibus opinionibus allegandi. Ratio vero non est alia nisi ipsamet historica narratio Genesis, quæ omnino destruitur, si verba violenter exponantur, quod maxime fit, cum ad metaphoras discurras, et inusitatas, detorquentur sine ullo fundamento in verbis, et sine ulla necessitate, quod ab illa sententia manifeste fit. Præsertim quia in aliis locis Scriptura satis significatur, illas aquas esse corporeas, et ab Angelis distinctas. Primum probant verba illa Psalm. 103: *Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora ejus.* Nam sicut in eis de cœlo corporeo sermo est, ita de corporeis aquis intelligenda sunt, quibus tanquam tecto, seu tignis ornata esse dicuntur: et ita ab omnibus illa verba intelliguntur. Secundum autem probari potest ex verbis illis Psalm. 148: *Et aquæ, quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini.* Nam prius ad Deum laudandum, Angelos Dei, et virtutes ejus, et solem, ac lunam et stellas, et cœlos cœlorum David vocaverat, et tandem descendit ad aquas, quæ super cœlos sunt: ergo per illas aquas aliquid ab Angelis distinctum intellexit. Ac proinde eas ad laudandum Deum provocat, non quia intellectuales sint, vel animatae, sed quia ad laudandum Deum nos excita debent, ut Basilius notavit, et constat ex sequentibus versibus, in quibus omnes abyssos, ignem, grandinem, nivem, glaciem, etc., ad eamdem Dei laudem vocat. Præterea absurdissimum est, per aquas, quæ sunt sub firmamento, spiritus malos intelligere cum de illis aquis statim dicatur: *Congregentur aquæ, que sub cœlo sunt, in loco unum, et appareat arida:* ergo etiam est absurdum, per aquas supra cœlum spiritus bonos interpretari. Neque obstat nobis Augustini auctoritas, nam prius testimonium idem Augustinus 2 Retract., cap. 6, correxit his verbis: *Non satis considerate dictum est. Res autem in abdito est valde.* In altero vero loco nihil affirmat, nam concludit, *quanquam de hac re nihil temere affirmandum est, obscura est enim, et remota a sensibus hominum.* Expositio autem illa in Psalmos non habet Hieronymi auctoritatem. Et præterea auctor ejus in priori loco expresse declarat, sensum illum esse tantum spiritualem.

4. *Secunda opinio communis inter scholasticos.*—Secunda opinio est, aquas supra firmamentum esse quidem corporeas, non tamen elementares, neque ex aqua elementari factas, sed esse quoddam corpus cœleste, quod crystallinum vocant incorruptibile, et per creationem ex cœlesti materia factum. Hæc sententia

satis communis est inter scholasticos. Eam inter alias refert D. Thomas, 1 p., quæst. 68, art. 2, et problematice illam defendit. Magis vero illam probat Bonaventura, in 2, dist. 14, in prima ejus parte, art. 1, quæst. 1 et ibi Durandus cum aliis. Et placuit etiam Abulensi, Cajetano, Lyrano et Catharino, in Genes., et Ægidio, in 2 part. Exaemer., cap. 14. Qui consequenter dicunt cœlum illud aquam vocari, non propter naturam aquæ, sed propter similitudinem in aliquibus proprietatibus, ut in perspicuitate et uniformitate omnium partium, quia nullam stellam habet, sed partibus omnino similibus constat, sicut aqua: item in frigiditate non quidem formalis, sed virtuali, putant enim cœlum illud vim habere frigesciendi, et in hoc etiam aquis assimilari. Fundamentum hujus sententiae est, quia per firmamentum hoc die factum intelligunt, vel octavam sphæram cœlestem, vel collectionem omnium orbium celestium usque ad illam inclusivæ et supra hoc cœlum, seu firmamentum, putant esse collocatas aquas, quæ supra firmamentum esse dicuntur. Et hinc inferunt illas non posse esse elementares, quia cum firmamentum, et orbis cœlestes sint corpora incorruptibilia, non est verisimile supra incorruptiles cœlos aquas corruptibiles permansiisse. Atque ita concludunt esse aliquod cœlum incorruptibile, quod aqueum vocatum est propter similitudinem, ut declaravi, et crystallinum, quia non est corpus fluidum, sed densum et firmum, sive illud sit nonum, sive decimum cœlum, et infra cœlum empyreum existens, ut aliqui opinati sunt.

5. *Rejicitur etiam hæc secunda opinio.*—Sed hæc sententia, nobis non probatur. Primo, quia nimis metaphorica interpretatione vocem aquarum exponit, quod est contra sinceritatem historica narrationis, ut sæpe dixi. Secundo, quia in allegatis verbis prius dicitur: *Fiat firmamentum in medio aquarum.* Per quæ verba satis profecto significatur non fuisse tunc aquas factas, sed potius factas supponi, et interjectum esse corpus, quo separarentur inter se. Interrogo ergo, in qua significatione ibisatur nomen aquarum, non enim potest simul elementum aquæ, et corpus illud cœleste significare, quia non dicuntur aquæ nisi æquivoce: et non est verisimile, unum vocem in eadem oratione æquivoce sumi. Neque etiam potest significare solum corpus cœleste, quia pars illarum aquarum sub firmamento mansisse dicitur: ergo tantum significat aquas elementares, quarum pars etiam fuit aqua, quæ